

РОЗВИТОК ПАРАДИГМИ ЛОГІСТИКИ У СПЕКТРІ ЇЇ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Сумець О.М.

Харківський інститут ПрАТ ВНЗ «МАУП», університет економіки
і права «КРОК», ХСЕФК, Національний авіаційний університет
Чуб М.

Харківський соціально-економічний фаховий коледж (ХСЕФК)

The article presents the systematization of the stages of the evolution of logistics in the historical aspect. Six stages of logistics development are highlighted, their concise characteristics are given. It is shown in the historical aspect of changing the paradigm of logistics: from functional to resource, from resource to innovative.

В епістемічному плані термін парадигма описується як сукупність філософських, загальнотеоретичних основ науки; система понять і уявлень, які властиві певному періодові розвитку науки ... [1]. Іншими словами, парадигму логістики ми можемо визначити як сукупність фундаментальних знань про логістику, що сформувалася упродовж певного проміжку часу.

Детальне вивчення етапів розвитку логістики (табл. 1) надає можливість виділити ще один чинник, що має суттєвий вплив на формування парадигми логістики – це сам хід процесу її еволюції. Тобто з розвитком логістики у часовому спектрі постійно змінювалось її розуміння і, як наслідок, формувалось знання про неї. Отже, слід констатувати, що розвиток соціоекономічних систем, науково-технічний прогрес неодмінно вносив зміни у погляди на логістику як учених, так і фахівців-практиків, розширюючи її парадигму.

У міру розповсюдження знань про управління і запаси, сучасні процеси транспортування вантажів і систем складування, можливості інформаційних технологій, а також нагромадження досвіду передових компаній, парадигма логістики здобуває визнання її застосування як в теорії, так і в методології. А головне, що парадигма логістики сприймається як підґрунтя застосування її в практичній діяльності різних організацій.

Парадигма надає можливість стверджувати, що логістика є одним із ключових складників науки управління. А тому всі базові принципи, функції та методи загального менеджменту є прийнятними для

логістики і можуть бути застосовані для управління логістичними процесами і відповідними системами, тобто логістика і менеджмент співвідносяться як категорії пізнання «загальне» і «часткове». А якщо це так, то треба, напевно, знайти таке парадигмальне визначення терміна «логістика», що має бути покладене в основу формування теоретичних засад логістики.

Таблиця 1 – Етапи еволюції логістики в історичному аспекті*

Етап	Часові межі етапу**	Коротка характеристика етапу
1	2	3
I	XIV ст. до н.е. – I ст. н.е.	Застосування елементів логістики для управління рухом промислової і, здебільшого сільськогосподарської продукції, на мікро- і макрорівнях, тобто всередині держави (міста), а також між сусідніми містами і країнами. Сформульовані перші правила логістики. Започатковано планування маршрутів доставки товарів. Розроблені елементарні методи розрахунку процесу доставки товарів сухопутними й морськими шляхами. Елементи логістики починають застосовуватись в управлінні переміщенням армій при веденні військових операцій і їх матеріально-технічному постачанні
II	I ст. н.е. – кінець XIX ст.	Логістика набула дальшого розвитку. У Греції і Римі були запроваджені державні посади, що відносилися до сфери логістики. Державні посадовці – логісти, займались в основному розрахунками і планами ведення господарства на рівні держави, встановленням зовнішніх торговельних відносин з іншими країнами тощо. Логістику продовжують використовувати у процесі розподілу й доставки військової амуніції, продуктів харчування, а також в управлінні військами під час здійснення маршів та участі у бойових операціях. Започатковані: логістика товаропотоків із чітко виокремленими елементами зовнішньоекономічних відносин, військова логістика

1	2	3
III	1900 р. – середина XX-го ст.	<p>Накопичений значний досвід логістики у військовій справі поступово знаходить широке застосування у всіх галузях економіки.</p> <p>Сфера інтересів застосування логістики переходить у площину скорочення витрат. Логістичний інструментарій широко використовують для управління запасами, оптимізації їхнього обсягу, раціоналізації складських приміщень і обґрунтованого вибору систем складування.</p> <p>З'являються перші наукові публікації логістичної спрямованості, присвячені оптимізації запасів, плануванню перевезень, складуванню й зберіганню продукції</p>
IV	1950 – 1980 рр.	<p>Перехід виробників на маркетингову концепцію діяльності. За цих умов пріоритетом господарювання стало сервісне обслуговування клієнтів, орієнтація на їхні вимоги щодо якості товару та своєчасності його поставок.</p> <p>Логістика перетворюється в одну з ефективних форм інтеграції постачання, виробництва, транспорту, розподілу продукції на ринку споживачів із широким залученням сучасної обчислювальної техніки</p>
V	80-ті рр. XX-го ст. – 2015	<p>Сформувалась нова ідеологія управління логістичними процесами в економічних системах – управління ланцюгами поставок де широкого застосування набувають інформаційні технології, отримує розвиток концепція партнерських відносин тощо</p>
VI	2015 рік – по теперішній час	<p>Смартифікація логістики – запровадження у сферу логістичної діяльності підприємств, фірм і компаній SMART-рішень, а саме SMART-об'єктів, SMART- систем, SMART-технологій.</p>

* Складено авторами.

** Поділ на часові межі умовний.

З огляду на вищевказане, та базуючись на результатах застосування порівняльно-історичного методу наукового дослідження, логістику слід сприймати як науку про раціональну організацію матеріальних, інформаційних та фінансових потоків і ефективне управління ними в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками на основі гармонізації інтересів суб'єктів господарської діяльності за рахунок формування міжфункціональних і міжсистемних зв'язків.

Висновки

Систематизація й характеристика етапів розвитку логістики, особливо останніх чотирьох (див. табл. 1), а також напрацювань, що викладені в публікаціях [2-7] надає можливість виділити послідовну зміну трьох її парадигм – функціональної, ресурсної, інноваційної.

Функціональна парадигма є проявом фрагментарної логістики нахшталт того, що із планованого логістичного процесу «виринається» певний фрагмент (операція чи конкретна їхня сукупність) для дальшого його дослідження.

Ресурсна парадигма логістики була в основному зорієнтована на оптимізацію використання ресурсів в економічних системах для забезпечення належного ефекту в процесі їхнього функціонування.

Інноваційна парадигма полягає у розгляді логістичного продукту як єдиного цілого вздовж усього ланцюга поставок.

Список використаних джерел

1. Парадигма (значення). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%BC%D0%B0_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%BC%D0%B0_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F)) (дата звернення 02.10.2024).
2. Алькема В.Г. Система економічної безпеки логістичних утворень : монографія Київ : Ун-т економіки та права «КРОК», 2011. 378 с.
3. Крикавський С. Логістика. Основи теорії : підручник. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2004. 416 с.
4. Пономаренко В.С., Таньков К.М., Лепейко Т.І. Логістичний менеджмент : підручник. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 440 с.
5. Сумець О. М. Генеза логістики: розуміння вченими та практиками. Логістика : проблеми и решения : междунар. науч.-практ. журн. 2017. № 3 (71) : Май-июнь. С. 27-35.
6. Смерічевська С.В. Маркетинг і логістика: концептуальні основи та стратегічні рішення : навч. посіб. [Смерічевська С.В., Жаболенко М.В., Чернишова С.В. та ін.]. Львів : Вид-во «Магнолія 2006», 2013. 552 с.
7. Moller C., Johanse J. Paradigms in Logistics Departement of Production. Plnmark, 2004. 126 p.